

ทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อคุณภาพข่าวของสำนักข่าวไทย

ในบทนี้เป็นการแสดงผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัย จากนักหนังสือพิมพ์ ผู้ให้บริการข่าวจากสำนักข่าวไทยซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลในการศึกษาครั้งนี้ ในส่วนของคุณภาพข่าวของสำนักข่าวไทย ซึ่งจะมองรวมถึงทิศทางการเสนอข่าว ความน่าเชื่อถือของข่าว นโยบายในการดำเนินงาน การบริหารองค์กร ความมีอิสระในการทำงาน และอื่น ๆ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อเนื้อหาข่าวที่สำนักข่าวไทยเสนอออกมา รวมทั้งข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าวด้วย เพื่อเป็นแนวทางให้สำนักข่าวไทยได้ทราบความต้องการที่จะบริโภคข่าวของนักหนังสือพิมพ์ผู้เป็นแหล่งข้อมูลในกลุ่มนี้ ซึ่งปรากฏผลที่ได้จากการเก็บข้อมูล ดังนี้

ความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว

จากประเด็นในเรื่องของความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว โดยมองถึงความใกล้ชิดและการเข้าถึงแหล่งข่าวนั้น สำนักข่าวไทยในฐานะที่เป็นองค์กรกลางด้านข่าวสาร และเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยในเวลาเดียวกันจึงน่าจะมีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่เป็นหน่วยงานราชการได้มากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ และจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่านอกจากสำนักข่าวไทยจะสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่เป็นหน่วยงานราชการได้มากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ แล้ว ยังพบอีกด้วยว่าข้อได้เปรียบในเรื่องความใกล้ชิดกับแหล่งข่าวนั้นเป็นเพราะลักษณะการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทย ซึ่งค่อนข้างจะผิวเผินและมักจะเสนอข่าวที่ไม่เป็นผลลบต่อแหล่งข่าว จึงทำให้แหล่งข่าวรู้สึกปลอดภัยกว่า ซึ่ง วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) แห่งหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

...เขาใกล้ชิดกับแหล่งข่าวมากกว่าจริง เพราะมันดูไม่อันตราย คือเสนอข่าวไม่โจมตีใคร เขาไม่เคยขุดคุ้ยเปิดโปง ยกเว้นว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นเขาทำกันไปแล้วสัก 2-3 วัน แล้วมันเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมา เขาก็ตามแหไปอย่างนั้น เล่นไปผิว ๆ จะไม่ลิกเท่าหนังสือพิมพ์...

นอกจากนั้น ยังพบอีกด้วยว่านอกจากสำนักข่าวไทยจะใกล้ชิดกับแหล่งข่าวมากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ แล้ว สำนักข่าวไทยยังมีข้อมูล เบื้องหลังข่าวมากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ อีกด้วย หากแต่มีข้อจำกัดในการนำเสนอ จึงไม่สามารถนำเสนอหรือวิพากษ์วิจารณ์ได้ทุกประเด็น จึงทำให้ความใกล้ชิดกับแหล่งข่าวที่สำนักข่าวไทยมีอยู่นั้นไม่สามารถดึงประโยชน์มาใช้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ความเห็นสนับสนุน คือ สมหมาย ปารีฉัตร (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533) บรรณาธิการอาวุโสของหนังสือพิมพ์มติชนที่ได้กล่าวว่า

...เขาใกล้ชิดกับแหล่งข่าวจริงนะ แต่ปัญหาอยู่ที่การนำเสนอมากกว่า คุณใกล้ชิดกับเขา สามารถคลุกคลีติดโม่งกับเขาได้ แต่คุณนำเสนอไม่ได้ มันจะไปมีความหมายอะไร ประเด็นอยู่ตรงนี้ครับ ถ้าคุณมีวิธีการนำเสนอแบบหนังสือพิมพ์ มีอิสระเสรีในการเสนอพอสสมควร สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ ตรงนี้ต่างหากที่จะเป็นประโยชน์ เพราะไม่เช่นนั้นแล้วมันก็ทำอะไรไม่ได้ นอกจากจะบอกกันในหมู่เพื่อนฝูงว่า เฮ้ย...มีข่าวนั้นนะ มีข่าวนั้นนะ คือถ้าคุณไม่มีอะไรที่ลึกกว่าเขา ความใกล้ชิดมันก็ไม่เกิดประโยชน์...

แต่ในขณะเดียวกัน ข้อที่สำนักข่าวไทยควรระวังในการใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงแหล่งข่าวนั้นอยู่ตรงที่ เป็นการให้ข่าวจากแหล่งข่าวเดียวและเป็นแหล่งข่าวเดิมอยู่เป็นประจำหรือไม่ หรือทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการนำเสนอข่าวนั้นขาดความเป็นกลาง หรือเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือไม่อย่างไร ซึ่ง มาโนจ สุขสมจิตร (สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2533) บรรณาธิการอาวุโสของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นผู้ที่ยกขบยกประเด็นนี้ขึ้นมา กล่าว ดังนี้

...เขาไม่มีข่าวอะไรที่เด่นออกมาเลย เช่น อยู่ในช่วงที่ต้องการคำสัมภาษณ์ของ นายกรัฐมนตรี สำนักข่าวไทยก็น่าจะเป็นตัวแทนไปสัมภาษณ์ถ้านักข่าวทั่วไปเขาเข้า สัมภาษณ์ไม่ได้ แต่เขาก็ไม่ได้ทำหน้าที่นี้ จะมีก็แต่คำสัมภาษณ์ของรัฐมนตรีอยู่คนเดียว ซึ่งเราก็ไม่อยากจะอ่าน ทำให้สงสัยว่าที่เขาสามารถใกล้ชิดกับแหล่งข่าวมากกว่านั้นมัน จริงหรือเปล่า ทั้ง ๆ ที่ประสิทธิภาพของนักข่าวก็เท่า ๆ กัน เขาน่าจะใช้ประโยชน์ จากการเป็นสำนักข่าวเข้าถึงแหล่งข่าวให้ได้มากกว่านี้ กลับไปทำอะไรที่มันเหมือน ๆ กัน...

จากทัศนะดังกล่าวนี้เองที่ทำให้สื่อมวลชนมองว่า สำนักข่าวไทยยังไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ เพราะนอกจากจะต้องทำงานเพื่อตอบสนองนโยบาย ของรัฐบาลแล้ว ยังต้องสนองความต้องการของบุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ซึ่งก็คือผู้มี อำนาจในการบริหารองค์กรนั่นเอง

จากผลการศึกษาที่ได้ นักหนังสือพิมพ์มองเห็นว่าข้อได้เปรียบของสำนักข่าวไทยที่มี มากกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ ในการใกล้ชิดกับแหล่งข่าว โดยเฉพาะแหล่งข่าวที่เป็นหน่วยงานราชการ นั้น ก็เนื่องมาจากความเป็นองค์กรของรัฐเหมือนกัน ทำให้แหล่งข่าวยินดีที่จะให้ความร่วมมือ ด้วยเป็นอย่างดี รวมทั้งลักษณะการนำเสนอข่าวที่ค่อนข้างผิวเผินก็เป็นส่วนให้แหล่งข่าวเหล่านี้ เกิดความมั่นใจและรู้สึกปลอดภัยต่อการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะ เดียวกันนักหนังสือพิมพ์ก็พบว่าข้อเสียเปรียบของสำนักข่าวไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนอื่น ๆ ก็คือข้อจำกัดในการนำเสนอ ซึ่งหมายถึง "กรอบ" ในการถือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัด จากนโยบายในการดำเนินงานหรือนโยบายของตัวผู้บริหารเอง

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงการตอบสนองนโยบายในการดำเนินงานขององค์กรแล้ว พบว่านโยบายในการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยเองก็มีส่วนช่วยให้เกิดความใกล้ชิดในการ ทำงานระหว่างสำนักข่าวไทยและหน่วยงานของรัฐอยู่ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การดำเนินงานของ สำนักข่าวไทยนั้นมันมีนโยบายที่จะ "ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล ส่วนราชการ

หรือรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนกิจการสาธารณประโยชน์ หรือกิจการอื่นใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม”

ความมีอิสระในการทำข่าวและการดำเนินงาน

สำหรับประเด็นของการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยในส่วนของความมีอิสระในการทำงานนั้น นักหนังสือพิมพ์ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นที่อาจกล่าวได้ว่าสำนักข่าวไทยยังไม่มีอิสระในการทำงานมากนัก ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการเป็นองค์กรของรัฐ ซึ่งอยู่ในระบบการทำงานและมีการบริหารงานแบบรัฐวิสาหกิจ มีการบังคับบัญชาที่ไม่คล่องตัว นอกจากนี้จากการศึกษาในครั้งนี้อย่างพบอีกด้วยว่า การดำเนินงานของสำนักข่าวไทยยังอยู่ภายใต้ระบบราชการและการเมืองที่ยังคงมีอิทธิพลครอบงำอยู่ ซึ่ง สมหมาย ปาโรจฉัตต์ (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533) ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

...ความมีอิสระเสรีภาพในการเสนอข่าวของเขาก็มี แต่มันมีน้อย ก็เป็นองค์กรของรัฐ อยู่ในระบบการทำงานแบบรัฐวิสาหกิจ มีระบบการบริหารการบังคับบัญชาที่ไม่คล่องตัว ระบบราชการก็ยังมีอิทธิพลอยู่ มีระบบการเมืองที่เข้ามามีบทบาทหมุนเวียนกันไปตามผู้มีอำนาจ เขามองว่าเป็นองค์กรของรัฐต้องตอบสนองผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งก็ไม่ใช้รัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลประโยชน์ของรัฐบาลหรือรัฐมนตรีบางท่านไป...

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้สามารถเป็นข้อยืนยันได้ว่าแม้นักข่าวของสำนักข่าวไทยจะรู้ข้อมูลของข่าวมากจริง แต่ไม่สามารถนำเสนอได้ในทุกประเด็น ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากระบบหรืออิทธิพลทางราชการ การเมือง หรือผู้มีอำนาจบริหารที่ยังคงมีอิทธิพลโดยตรงต่อสำนักข่าวไทย ซึ่งก็จะส่งผลต่อ "ความคล่องตัว" ในการทำงานของสำนักข่าวไทยด้วย นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า กรอบหรือข้อจำกัดรวมทั้งอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ก็มีผลทำให้นักข่าวของสำนักข่าวไทยไม่สามารถฉีกลักษณะการทำข่าวออกมาจากรอบได้ นักหนังสือพิมพ์ผู้เป็นแหล่ง

ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้หลายคนให้คำตอบที่มุ่งไปในทิศทางเดียวกันว่านักข่าวหรือพนักงานภายในสำนักข่าวไทยเองก็พยายามที่จะระมัดระวังหรือ "รักษาตัว" ด้วยการไม่เสนอข่าวที่เป็นอันตรายต่อหน้าที่การงาน ทำให้คุณภาพข่าวมีไม่มากนักในแง่ของการเจาะลึก ดังเช่นความเห็นของ อายุษ ประทีป ณ ถลาง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์แนวหน้า ที่ว่า

...อาจเป็นเพราะเขาไม่มีจุดยืนในการเป็นสำนักข่าว เท่าที่ทราบมาเขาก็มีปัญหาภายในอยู่เหมือนกัน เช่นการโยกย้ายนักข่าว ซึ่งอาจจะมีส่วนทำให้นักข่าวของเขามีความกดดัน ทำให้ต้องอยู่ในกรอบตลอดเวลา และการเป็นรัฐวิสาหกิจมันก็ทำให้คุณภาพข่าวต่ำกว่าของเอกชนอยู่แล้วในแง่ของการเจาะลึก...

แต่ถึงแม้ว่าความสามารถในการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยนั้นจะยังอยู่ในกรอบจำกัด หรือการที่นักข่าวพยายามเสนอข่าวด้วยความระมัดระวังที่สุดนั้น มิได้หมายความว่า เป็นความบกพร่องของตัวนักข่าว หากแต่เป็นเรื่องของระบบที่ทำให้นักข่าวเหล่านี้ขาดความคล่องตัวหรือขาดความเป็นอิสระในการทำงาน ซึ่ง สมหมาย ปาโรจน์ (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533) ได้กล่าวว่า

...ในเรื่องของการขาดความเป็นกลางนั้น ในความรู้สึกของคนทำงานก็ว่ามันมี แต่ข้อจำกัดของเขาอาจทำให้เขาตกอยู่ในภาวะแบบนี้ มันเป็นเรื่องของระบบ ทำให้คนที่มิใช่ทำงานได้ดี ไม่สามารถฉีกออกมานอกกรอบได้ เป็นเรื่องของความปลอดภัย ความมั่นคงในชีวิตการทำงานของเขา เป็นสิ่งที่น่าเห็นใจ... ผมเชื่อในศักยภาพของคน เพื่อนฝูงที่อยู่ที่นั่น ศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ เขาสามารถทำได้ แต่เพราะระบบของการบริหาร ทหารการเมือง ทิศนะในเชิงการดูแลกัน มองว่าจะต้องเป็นเครื่องมือของรัฐ รัฐไหนล่ะ รัฐหรือรัฐบาล เพราะมันคนละอย่างกัน...

จากการศึกษาที่พบว่า การขาดความเป็นอิสระในการทำงานของนักข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น นอกจากจะอยู่ที่ระบบและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตการทำงานแล้ว สิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการขาดอิสระในการทำงานของสำนักข่าวไทยก็คือ การใช้สำนักข่าวไทยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์บางอย่างของผู้บริหารองค์กร หรือความจำเป็นที่ต้องโน้มเอียงตามนโยบายของผู้บริหารแต่ละคนที่เข้ามาควบคุม และจะมีผลโดยตรงต่อทิศทางการเสนอข่าวด้วย ซึ่งหัวหน้าข่าวหน้า 1 หนังสือพิมพ์บ้านเมือง คือ รังษิ มณีโชติ (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ได้แสดงความเห็นว่า

... ทิศทางการเสนอข่าวของเขามันก็ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ถ้าช่วงเวลาที่ผู้ที่เข้ามาควบคุมบริหารงานมีความเป็นกลาง ข่าวมันก็ออกมาในลักษณะที่เป็นกลาง แต่ถ้ามีผู้บริหารที่เข้ามาเพราะการเมือง ข่าวมันก็จะโน้มเอียง ซึ่งเราเองก็ไม่โทษสำนักข่าวไทยนะ เป็นความฉลาดของผู้ที่เข้ามาที่สามารถใช้สำนักข่าวไทยเป็นเครื่องมือได้ แล้วก็ต้องยอมทำตามด้วยเพราะเป็นผู้ได้บังคับบัญชา ลักษณะการทำงานแบบนี้เราก็มองว่าขาดอิสระ ถ้ายังมีการเมืองเข้าไปก้าวก่าย หรือชี้แนะเขา เป็นการขาดอิสระสำหรับคนทำข่าว แต่อย่าลืมนะครับว่ามันไม่มีอะไรที่เป็นอิสระ 100% ไม่ว่าจะป็นรัฐวิสาหกิจหรือเอกชน มันอยู่ที่เป้าหมายหรือนโยบายที่วางไว้ว่าเราจะทำและมีความจำเป็นที่ต้องทำ เราก็ต้องทำ อย่างหนังสือพิมพ์เราก็มองดูว่ามีอิสระ จะทำอะไรก็ได้ แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งที่ต้องเบี่ยงเบนไปที่อื่น เพราะมันไปตรง ๆ ไม่ได้ มันก็ต้องไป ก็เหมือนกันล่ะครับ...

นอกจากข้อมูลที่ได้ที่แสดงให้เห็นว่าสำนักข่าวไทยยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานและการนำเสนอข่าว ซึ่งก็หมายถึงความคล่องตัวหรือความมีอิสระตามที่ได้นำเสนอไปแล้ว จากการศึกษาในครั้งนี้ยังพบอีกด้วยว่า การบริหารงานตามระบบราชการของสำนักข่าวไทยนั้น จะมีผลกระทบโดยตรงต่อความกระตือรือร้นในการทำงานด้วย ซึ่ง แสงไชย คำภูไทย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) แห่งหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้กล่าวว่า "เขาก็ทำงานตามระบบราชการ เข้าชามเย็นชาม ค่ำ ๆ ไม่กินแล้ว ไปกินเหล้าแทน ไม่ต้องกระตือรือร้นมากนัก อยู่กันไปง่าย ๆ"

ก็อยู่ได้ ชาติทุนก็หน่วยงานของรัฐ ถึงเวลาที่ขอปรับค่าครองชีพ เขาเป็นแบบนี้กันมานานแล้ว
ไล่กันมาทุกระดับ" ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ มานิจ สุขสมจิตร (สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน
2533) ก็ได้ให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่า

...ปัญหาจุดใหญ่อยู่ที่ผู้บริหาร นโยบาย และความรู้สึกว่าเป็นรัฐวิสาหกิจที่จะทำ
อย่างไรก็ได้ เข้าชามเย็นชาม ก็เหมือนรัฐวิสาหกิจทั่ว ๆ ไปที่เรียกครองเงินเดือน
มาก ๆ ส่วนรายได้ถ้าจะคิดว่าชาติทุนก็ไม่ใช่ไรนั้น มันก็ยังแย่อยู่ ก็น่าเห็นใจว่า
ถ้าไม่คิดปรับปรุงอะไร มัวแต่เอาเงินของ อ.ส.ม.ท.มาใช้ก็แค่ว่า ซึ่งเงินพวกนี้
น่าจะส่งเข้าคลังเป็นรายได้ของรัฐบ้าง...

จากผลการศึกษาที่ได้ในประเด็นของความมีอิสระในการทำข่าวและการดำเนินงานนี้
พบว่าอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สำนักข่าวไทยไม่สามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวเต็มที่ ก็เนื่องมา
จากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ การเป็นองค์กรของรัฐและอยู่ในระบบการบริหารงานแบบ
ราชการ และประการที่สองนั้น เนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ของผู้บริหารที่เข้ามามีอำนาจ
ควบคุมและสามารถสั่งการ ชี้นำการทำงานของนักข่าวในสำนักข่าวไทยได้นั้นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม หากมองย้อนกลับไปถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรของสำนัก
ข่าวไทยแล้ว ก็จะพบว่าวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรนี้เป็นตัวกำหนดให้สำนักข่าวไทยต้องอยู่
ในกรอบจำกัดค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุประสงค์ที่ระบุว่าให้สำนักข่าวไทย "เป็น
กิจการที่มีความสำคัญต่อการเสริมความมั่นคงของชาติหรือรัฐบาล" ดังนั้นหากพิจารณาทั้ง 2 ด้าน
ก็จะได้คำตอบที่ต่างกันในเรื่องของความมีอิสระในการทำงาน กล่าวคือ สื่อมวลชนอาจมองว่า
สำนักข่าวไทยยังไม่ได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดตามนโยบาย
การดำเนินงาน แต่ในทางกลับกัน หากมองย้อนกลับมาที่สำนักข่าวไทยแล้ว ก็จะพบว่าสำนักข่าว
ไทยนั้น แม้จะยังไม่ได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างสมบูรณ์เต็มที่ เมื่อเทียบกับองค์กรสื่อมวลชน
ภาคเอกชน แต่สำนักข่าวไทยก็ได้ทำหน้าที่ของตนด้วยการสนองนโยบายการดำเนินงานของ
องค์กรได้อย่างสมบูรณ์แล้ว

สำนักข่าวไทยกับบทบาทในการช่วยคลี่คลายวิกฤตการณ์ทางการเมือง

ที่มาของการนำประเด็นนี้ขึ้นมาเป็นข้อพิจารณาในการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยด้วยนั้น ก็เนื่องจากว่ามีบทความที่กล่าวถึงบทบาทของสำนักข่าวไทยในเรื่องดังกล่าวขึ้นในวารสารสื่อมวลชนปริทัศน์ โดย มงคล สมบุญตัน ที่ได้เขียนไว้ว่า

...สำนักข่าวไทยได้สร้างพื้นฐานแห่งความเชื่อถือในการบริการข่าวสารแก่ลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นสื่อมวลชน โดยเฉพาะเมื่อบ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือการเมือง ประชาชนทั่วไปได้ตรวจสอบข่าวจากสำนักข่าวอยู่เสมอ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าประชาชนเริ่มให้ความเชื่อถือและเห็นความสำคัญในการมีสำนักข่าวมากขึ้น...

ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าแหล่งข้อมูลได้แสดงทัศนะในประเด็นดังกล่าวไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยเห็นว่าการทำหน้าที่ของสำนักข่าวไทยนั้นไม่ได้ช่วยแก้ไขหรือคลี่คลายสถานการณ์ใด ๆ ได้ เพียงแต่เป็นการทำหน้าที่ด้วยการนำข้อเท็จจริงขึ้นมาเสนอเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า จากลักษณะดังกล่าวน่าจะเป็นการช่วยรัฐบาลมากกว่าช่วยรัฐ และในทางกลับกันเห็นว่าสำนักข่าวไทยจะต้องยิ่งรักษาสถานภาพของตัวเองให้มากขึ้นกว่าเดิมด้วย ซึ่ง วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ได้ให้ความเห็นว่า "เรื่องการแก้ไขวิกฤตการณ์หรือสถานการณ์ทางการเมืองอะไรนี้ ผมว่าไม่จริงนะ เพราะยิ่งเกิดวิกฤตการณ์ ผมว่าเขายังต้องรักษาสถานภาพของเขาหนักขึ้นกว่าเดิม ข่าวฝ่ายค้านหรือข่าวล่อแหลมที่เสี่ยงต่อการโจมตีก็จะไม่มีเลย ซึ่งมันตรงข้ามกันนะ"

นอกจากนั้น ในประเด็นของการพยายามรักษาสถานภาพของตัวเองในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ แสงไชย คำภูไทย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) ก็ได้แสดงความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันว่า

...ส่วนใหญ่อ้างกฎเกณฑ์ทางราชการ อ้างเพื่อเบี่ยงงานของตัวเอง เอ๊ย ไอ้ที่มันผิคนโยบาย พนักงานของเขาก็พยายามรักษาตำแหน่งของเขาให้ดี ก็สร้างความปลอดภัยไว้ที่นั่นแหละ ชาวจะเป็นอย่างไรก็ไม่ว่า เล่นข่าวอย่างง่าย ๆ คือผิคนแล้วมีเป้า เน้นภาคราชการ เอกชนนิดหน่อย ไม่มีการโจมตี จะว่าแห่งก็ไม่แห่งนะ แต่มันเข้าข้างกันเฉย ๆ ไม่ใช่ว่าเป็นการเลียดหรือประจบสอพลอ แต่เป็นการเซียร์...

จากผลการศึกษาที่ได้ในประเด็นนี้ แม้ว่าจะขัดแย้งกับบทความที่ได้นำเสนอก่อนหน้านี้ แต่ก็สอดคล้องกับผลการศึกษาในประเด็นของควมมีอิสระในการทำข่าวและการดำเนินงาน ที่พบว่า การเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น มีกรอบหรือข้อจำกัดที่วางไว้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดในส่วนของนโยบายการดำเนินงานซึ่งสำนักข่าวไทยจำเป็นต้องตอบสนองอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นการทำข่าวยังต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าต้อง "เสริมความมั่นคงของชาติและรัฐบาล" ซึ่งแหล่งข้อมูลก็ได้แสดงความคิดเห็นอีกด้วยว่า นอกจากจะต้องดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวแล้ว ตัวนักข่าวเองก็จำเป็นต้องระมัดระวังหรือรักษาสถานภาพในการทำงานของตนไว้ด้วย

สำนักข่าวไทยกับการเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาล

จากข้อวิพากษ์ที่ว่า การจัดตั้งสำนักข่าวไทยขึ้นมาเพื่อปฏิบัติการเชิงข่าว โดยสนองนโยบายโดยตรงจากรัฐบาลและเสริมงานการสื่อสารมวลชนของรัฐให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นนั้น อาจทำให้สำนักข่าวไทยถูกมองว่าทำงานซ้ำซ้อนกับกรมประชาสัมพันธ์ที่ถูกตั้งขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว และสำนักข่าวไทยเองก็อาจจะต้องเปลี่ยนบทบาทของตัวเองจากการเป็นสำนักข่าวไปทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงด้วยในบางคราวนั้น ถ้าจะพิจารณาจากนโยบายในการดำเนินงานและการเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยตามที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 4 ก็จะพบว่า มีข้อจำกัดบางประการที่อาจทำให้สำนักข่าวไทยต้องทำหน้าที่ตามข้อวิพากษ์ดังกล่าว

และจากทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ผู้ใช้บริการข่าวของสำนักข่าวไทยที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แสดงความเห็นต่อประเด็นดังกล่าวในลักษณะที่ว่า สำนักข่าวไทยไม่ได้เบี่ยงเบนบทบาทจากการเป็นสำนักข่าวมาเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาลตามคำวิพากษ์นั้น หากแต่ว่านโยบายหรือลักษณะการทำข่าวของสำนักข่าวไทยเป็นการสนับสนุนรัฐบาลมาตั้งแต่ต้นแล้ว (วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534)

...เป็นกระบอกเสียง เขาเป็นมานานแล้วนี่ครับ แต่จะไปเป็นพวกไหนเท่านั้นเอง แล้วแต่รัฐมนตรีที่มาคุมว่าเป็นใคร แต่เราก็พูดชัดไม่ได้ว่าเขาเป็นกระบอกเสียงคือเป็นส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเขาก็รักษาสถานภาพการเป็นสำนักข่าวไว้ การเป็นสำนักข่าวนี้อาจต้องเป็นกลางที่สุดคือเสนอข่าวทั้ง 2 ด้าน และต้องเป็นข่าวที่เชื่อถือได้ไม่เหมือนหนังสือพิมพ์นะ เพราะผิดแล้วขอขมาได้...

และในขณะที่เดียวกันก็พบว่าการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยในลักษณะดังกล่าว อาจจะไม่ใช้วิธีการทำงานที่ถูกต้องตามหลักของการเป็นสำนักข่าวในโลกเสรีเท่าไรนัก ซึ่งอุปสรรคที่เกิดขึ้นในส่วนนี้ก็คือการมองว่า สำนักข่าวไทยถูกตั้งขึ้นจากการลงทุนของรัฐบาล และจะต้องให้ประโยชน์ในการเผยแพร่ผลงานเป็นการตอบแทนด้วย ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นผลกำไรอันมหาศาล (รังษิ มณีโชติ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ซึ่งความคิดเห็นในประเด็นนี้ ตรงกับข้อมูลที่ได้จาก ถวัลย์ศักดิ์ สุขะวรรณ (สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2532) ที่กล่าวว่า

...รัฐบาลมีหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน และสำนักข่าวก็ต้องรองรับหน้าที่นี้ด้วย ถ้าจะดูกันตามตัวเงินก็ไม่มีสำนักข่าวใดในโลกที่ตั้งขึ้นแล้วมีกำไร แต่กำไรที่ได้ก็คือ การสร้างความศรัทธาของรัฐต่อประชาชน หรือสร้างภาพพจน์ในสายตาของต่างประเทศ...

นอกจากนั้น ยังพบว่าการที่สำนักข่าวไทยขาดจุดยืนในการเป็นสำนักข่าวนั้นอาจจะเนื่องมาจากความสามารถของนักการเมืองบางคนที่จะเข้ามาใช้ประโยชน์จากสำนักข่าวไทยได้มากกว่าหน่วยงาน

อื่น หรือมากกว่าผู้บริหารคนอื่นที่เข้ามาดูแล (อายุข ุ ประทีป ๗ ฒกลาง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534)

จากผลการศึกษาที่ได้ในประเด็นของการเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาลนั้น อาจกล่าวได้ว่าในทัศนะของนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ สำนักข่าวไทยยังต้องทำหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียงด้วยการเผยแพร่และสนับสนุนผลการทำงานของรัฐบาลด้วยส่วนหนึ่ง ในขณะที่การทำงานอีกส่วนหนึ่งเป็นการทำงานในลักษณะของสำนักข่าว ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปในสำนักข่าวโลกที่สาม กล่าวคือ "ลักษณะของสำนักข่าวในโลกที่สามนี้จะเหมือนกันหมด คือ รัฐจะเข้ามามีส่วนอย่างมากในการวางนโยบาย และสำนักข่าวเองก็ทำหน้าที่ของตนไม่ได้เต็มที่นัก" (เกริกไกร จีระแพทย์, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2532)

การอ้างสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าว

การอ้างชื่อแหล่งข่าวใดแหล่งข่าวหนึ่งในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น ถือได้ว่าเป็นการให้ความเชื่อถือกับแหล่งข่าว รวมทั้งสามารถยืนยันความถูกต้องของข่าวได้ในระดับหนึ่งด้วย แต่ในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน ผู้วิจัยสังเกตพบว่าแทบจะไม่มีการอ้างแหล่งที่มาของข่าวเลยว่ามีมาจากสำนักข่าวไทย ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว จะปรากฏว่ามีการใช้ข่าวของสำนักข่าวไทยในสื่อมวลชนประเภทนี้ด้วยก็ตาม ซึ่ง เกริกไกร จีระแพทย์ (สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2532) ได้กล่าวถึงประเด็นการอ้างแหล่งข่าวนี้ว่า

...ผมก็เคยบอกกับสื่อมวลชนว่า อยากจะขอให้ให้ credit กับสำนักข่าวไทยด้วย เขาบอกก็ไม่ขัดข้อง แต่เขาไม่ทำ ยกเว้นในกรณีที่ว่านั้นเป็นข่าวล่อแหลมซึ่งเขาจะใส่ทันทีเลยว่า สำนักข่าวไทยรายงานว่า... คืออะไรที่มันล่อแหลม มันเสี่ยง เขาก็เอาเราไปเป็น "หมวกกันน็อค" ก่อน...เราก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ได้แต่คิดว่าวัตถุประสงค์ของเราคือหาข่าวมาให้เขาใช้ เขาไม่ให้เกียรติเราก็ไม่เป็นไรสักวันหนึ่งเขาคงจะให้เอง...

เหตุผลที่นักหนังสือพิมพ์มักจะไม่ค่อยอ้างชื่อของสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวในการ
เสนอข่าวของตนนั้น จากการศึกษาในครั้งนี้ได้คำตอบว่า เป็นเพราะข่าวที่ได้จากเอกสารข่าว
ของสำนักข่าวไทยนั้นเป็นข่าวเดียวกันกับที่นักข่าวของตนหามาได้ และการนำเสนอข่าวเป็นไป
ในลักษณะสั้น ๆ ซึ่ง อายุษ ประทีป ณ ถลาง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ได้แสดงความ
เห็นว่า

...ส่วนเรื่อง credit ของข่าวเราก็ไม่ค่อยให้ เขาเองก็ไม่ค่อยมีข่าวเดี่ยวอยู่แล้ว
ถ้านักข่าวเราไม่ได้ทำก็จะมีนักข่าวอื่นเขาไปทำมา ถ้าเปรียบเทียบกับข่าวของเรา
มันก็แทบจะเหมือนกัน ใกล้เคียงกันมาก อีกประการหนึ่งก็คือ การนำเสนอประเด็น
ข่าวล่วงหน้า ปัญหาที่จะปลุกหรือกระตุ้นประเด็นข่าวของหนังสือพิมพ์นี้ไม่มีเลย ยอม
รับว่าไม่มีจริง ๆ เป็นแค่เพียงข่าวตาม ...

นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า เหตุผลที่มักไม่อ้างสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวนั้น เป็น
เพราะสื่อมวลชนก็ไม่ต้องการที่จะลดความน่าเชื่อถือของตัวเองลง เพราะเท่ากับเป็นการ
ประกาศว่านักข่าวของตนตกข่าว (แสงไชย คำภูไทย, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) และ
สำหรับหนังสือพิมพ์บางฉบับนั้น ในบางวันต้องใช้ข่าวของสำนักข่าวไทยมาก ถ้ามีการอ้างชื่อ
สำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวก็จะปรากฏชื่อของสำนักข่าวไทยในเกือบทุกหน้า ซึ่งจะทำให้ความ
น่าเชื่อถือในสื่อของตนลดลงเช่นกัน (รังษิ มณีโชติ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) และนอก
จากเหตุผลเหล่านี้แล้ว ยังปรากฏเหตุผลที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ สื่อมวลชนถือว่าการให้
บริการข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น เป็นการบริการทางธุรกิจ จึงไม่จำเป็นต้องอ้างแหล่งที่มาของ
ข่าวนั้น (อายุษ ประทีป ณ ถลาง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) และ แสงไชย คำภูไทย
(สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) ก็ได้แสดงความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

...อ้างเป็นแหล่งข่าวหรือ ไม่หรอก ผมถือว่าเขาเป็นลูกจ้างฝ่ายหนึ่ง คือมันเป็น
สิทธิตามข้อตกลงที่เราจะเผยแพร่โดยไม่จำเป็นต้องอ้าง เป็นการขายข่าวให้เรา
เขาก็เหมือนเป็น free lance แต่เป็น free lance ที่เป็นองค์กร เขามี

เครือข่ายการทำงานที่เป็นระบบ ซึ่งเราก็คือว่าได้จ่ายค่าข่าวให้เขาไปแล้ว...

เหตุผลอีกประการหนึ่งของการไม่อ้างชื่อสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวนั้น ก็เนื่องมาจากลักษณะของการนำข่าวของสำนักข่าวไทยไปใช้ เป็นเพียงการนำไปใช้บางส่วนบางตอน ไม่ได้นำมาใช้โดยตรงหรือทั้งหมด คือ เป็นเพียงการเสริมประเด็นข่าวที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (สมหมาย ปาโรจน์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในประเด็นของการอ้างสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวนั้นพบว่า มีเหตุผลที่สำคัญ ๆ ในการหลีกเลี่ยงการอ้างชื่อสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวคือ การเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยมีลักษณะพื้น ๆ และเป็นข่าวเดียวกันกับที่นักข่าวของสื่อมวลชนหามาได้ นอกจากนี้ ยังพบว่า การให้บริการข่าวของสำนักข่าวไทยถือเป็นการให้บริการทางธุรกิจที่มีการตอบแทนทางธุรกิจกันไปแล้ว และเหตุผลประการสุดท้ายคือ การที่สื่อมวลชนไม่ต้องการที่จะลดความน่าเชื่อถือของตนเอง

และจากการศึกษาในประเด็นของการอ้างสำนักข่าวไทยเป็นแหล่งข่าวนี้ ผู้วิจัยยังได้คำตอบที่น่าสนใจที่กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า สำนักข่าวไทยจะได้รับการอ้างชื่อมากกว่านี้ หากข่าวที่นำเสนอเป็นข่าวที่เด่นพิเศษออกมาจากการทำข่าวของนักข่าวอื่น ๆ (มานิจ สุขสมจิตร, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2533) และข่าวนั้นเป็นข่าวต่อเนื่อง มีรายละเอียดทั้งลึกและกว้าง (สมหมาย ปาโรจน์, สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533)

ความน่าเชื่อถือของข่าวจากสำนักข่าวไทย

จากข้อพิจารณาที่ว่าสำนักข่าวไทยมีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวได้ดีกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ นั้นได้นำมาสู่ประเด็นพิจารณาที่ว่าน่าจะทำให้ข่าวของสำนักข่าวไทยมีความน่าเชื่อถือตามไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ตีความหมายของความน่าเชื่อถือนี้ให้เป็นลักษณะของการนำเสนอข่าวที่ถูกต้อง หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด และจากการหาคำตอบในประเด็นดังกล่าวพบว่า

แหล่งข้อมูลให้ความน่าเชื่อถือของข่าวจากสำนักข่าวไทยในระดับที่สูงพอสมควร ทั้งนี้เพราะเนื้อหาข่าวที่ปรากฏในส่วนใหญ่มักจะเป็นข่าวราชการ ตัวเลข หรือสถิติต่าง ๆ (มานิจ สุขสมจิตร, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2533) รวมทั้งเชื่อว่าข่าวนั้นมาจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานโดยใช้ชื่อองค์กรซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่ประกันได้ในระดับหนึ่งว่าข่าวนั้นเป็นข่าวที่เชื่อถือได้เช่นกัน (รังษิ มณีโชติ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพข่าวของสำนักข่าวไทยที่อยู่ในระดับดีนี้ เป็นเพราะลักษณะการทำงานและการผลิตเอกสารข่าวที่ไม่จำเป็นต้องทำแข่งกับเวลา จึงทำให้ความผิดพลาดมีน้อย (อายุข ทรัพย์ ๗ กลาง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถให้คำตอบได้ว่าความน่าเชื่อถือของข่าวจากสำนักข่าวไทยนั้นอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเป็นข่าวราชการ โดยมาจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ รวมทั้งสำนักข่าวไทยเองไม่มีความกดดันในเรื่องการทำงานแข่งกับเวลามากนัก จึงทำให้ความผิดพลาดมีน้อย

ลักษณะและการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทย

ในส่วนของการประเด็นที่ว่าลักษณะของข่าวจากสำนักข่าวไทยเมื่อนำเสนอออกมาภายใต้กรอบหรือข้อกำหนดต่าง ๆ แล้ว "หน้าตา" หรือลักษณะ รวมทั้งคุณภาพของข่าวจะมีลักษณะอย่างไร และสิ่งที่ผู้วิจัยได้วางข้อสันนิษฐานไว้เบื้องต้นก็คือ ข่าวที่นำเสนอผ่านเอกสารข่าวของสำนักข่าวไทยนั้นน่าที่จะมีลักษณะเป็นข่าวเชิงราชการ ที่ไม่มีลีลาหรือลีลาในการเขียนข่าวเพื่อสร้างความสนใจใด ๆ เป็นแต่เพียงการรายงานเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงเท่านั้น

จากการศึกษาในครั้งนี้ นอกจากจะพบคำตอบที่ใกล้เคียงกับข้อสันนิษฐานข้างต้นแล้ว นักหนังสือพิมพ์ยังแสดงความคิดเห็นอีกด้วยว่า ลักษณะข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น เป็นข่าวที่มีการนำเสนอเพียงด้านเดียว ไม่มีความลึก ไม่มีการปลุกหรือกระตุ้นประเด็นข่าว และเป็นข่าวที่เสนอตามสื่อมวลชนอื่น ๆ ซึ่ง แสงไชย คำภูไทย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) ได้กล่าวว่า

...เรื่องคุณภาพข่าวของเขา สำนักข่าวไทยเขาไม่ค่อยเสนอข่าวที่ลึกเท่าไร และส่วนมากก็จะเป็นข่าวด้านเดียวซะด้วย ไปสัมภาษณ์ใครมาสักคนก็เอามาเขียนแล้ว ซึ่งถ้าจะถือตามระบบข่าวมันก็ยังไม่สมบูรณ์ ได้มาก็ใช้ไป รีบ ๆ พิมพ์เพื่อส่งให้สมาชิกไป ยังไม่มีข่าวแบบ recheck นะ คือคุณได้ข่าวของคนนั้น เขายังไม่ทันได้พูดตอบเลยก็นำไปเขียนเป็นข่าวแล้ว ซึ่งถ้าถือตามระบบข่าวสากลนี้ มันต้องมีทั้ง 2 ด้าน 3 ด้าน จึงจะเป็นข่าวที่สมบูรณ์...

และในประเด็นเดียวกันนี้เอง อายุข ุ ประทีป ๗ กลาง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ก็ได้แสดงความเห็นด้วยว่า

...เขาเองไม่ค่อยมีข่าวเดี่ยวอยู่แล้ว ถ้านักข่าวเราไม่ได้ทำ ก็จะมีนักข่าวอื่นเขาไปทำมา ถ้าเปรียบเทียบกับข่าวของเรามันก็แทบจะเหมือนกัน ใกล้เคียงกันมาก อีกประการหนึ่งก็คือ การนำเสนอประเด็นข่าวลวงหน้า ปัญหาที่จะปลุกหรือกระตุ้นประเด็นข่าวของหนังสือพิมพ์นี้ไม่มีเลย ยอมรับว่าไม่มีจริง ๆ เป็นแค่เพียงข่าวตาม... ข่าวของเขา ผมว่ามันก็ไม่แตกต่างอะไรไปจากหนังสือพิมพ์ เป็นเพียงว่าภายนอกอาจมองว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ แต่จริง ๆ แล้วผมว่าสิ่งที่ประชาชนยังไม่ได้คิดก็คือ ประเด็นที่นำเสนอความลึกของข่าวนี้ เขายังไม่มี แล้วก็จริง ๆ แล้วเอกสารข่าวก็ไม่ได้ถึงมือประชาชนโดยตรง มันผ่านวิทยุ ผ่านสื่ออื่น ๆ ไป มันเป็นข่าวที่ซ้ำมาก... สิ่งที่สำนักข่าวไทยขาดก็คือ การทำข่าวอย่างละเอียดและติดตามไปข้างหน้า อย่างเช่นข่าวแรงงานหรือข่าวอื่น ๆ ซึ่งหนังสือพิมพ์เขาสามารถทำได้ แต่สำนักข่าวไทยยังขาดอยู่ เขาอาจจะมโนโยบาย หรืออาจจะถือว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นการบ่อนกัณฑ์ตัวเองก็ได้ เลยไม่จำเป็นต้องกระโดดไปข้างหน้า อาศัยตามเอา...

นอกจากนั้น ยังพบอีกว่า ลักษณะการนำเสนอข่าวส่วนใหญ่ นั้น จะเป็นข่าวจากรัฐบาล สัดส่วนของข่าวยังแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างข่าวจากรัฐบาลและข่าวจากฝ่ายค้าน (มานิจ สุขสมจิตร, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2533) และยังพบอีกด้วยว่าลักษณะของข่าว

ของสำนักข่าวไทยจะเป็นข่าวหมุ่ ซึ่งไม่มีตัวกำหนดในการนำเสนอ ต่างจากหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนหน้ากำหนดตายตัวอยู่แล้ว ดังนั้นข่าวที่จะนำมาเสนอนั้นจะต้องหาให้ได้ตามจำนวนหน้านั้น แต่เอกสารข่าวของสำนักข่าวไทยจะมีลักษณะการนำเสนอที่ต่างออกไป กล่าวคือ การเสนอข่าวในแต่ละวัน ไม่มีตัวกำหนดในเรื่องของจำนวนหน้าหรือความหนาของเล่ม เป็นแต่เพียงการเสนอข่าวหมุ่ที่ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบอะไรมากนัก ทำให้ความผิดพลาดมีน้อยตามไปด้วย (อายุข ะปะทีป ๗ กลาง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) และข่าวที่นำเสนอออกมานั้น จะมีลักษณะเป็นข่าวพื้น ๆ ออกไปในเชิงราชการ สิ้นจะน้อย (วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534)

แม้ว่าลักษณะและการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยนั้นค่อนข้างจะ "แห้งแล้ง" ในสายตาของนักหนังสือพิมพ์ อันอาจจะเนื่องมาจากสภาพการบริหารองค์กร นโยบายในการทำข่าว ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้ข่าวที่นำเสนอออกมานั้นมีลักษณะดังกล่าวก็ตาม แต่เป้าหมายหลักของการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น นอกจากจะต้องตอบสนองนโยบายในการดำเนินงานแล้ว ยังต้องเป็นการเสนอข่าวเพื่อให้บริการแก่สาธารณชน (Public service) อีกด้วย ซึ่ง ถวัลยศักดิ์ สุขะวรรณ (สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2532) กล่าวว่า

...เราคงไม่ได้ขายสีสันหรือความหวือหวาของข่าว หรือเสนอข่าวที่ถึงอกถึงใจอะไรมากนัก เพราะเป้าหมายหลักในการทำงานของเรานั้นอยู่ที่การให้บริการสาธารณะ ซึ่งผิดกับทางเอกชนที่จะมุ่งไปสู่การขายข่าวเพื่อแสวงหากำไร...

นอกจากนั้น ยังพบอีกด้วยว่า การเสนอข่าวในลักษณะที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าผู้บริโภคแต่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้น อาจจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เพราะ "ลูกค้าของสำนักข่าวไทยมีอยู่หลายประเภท จึงต้องเสนอข่าวที่มีลักษณะที่เป็นกลาง ๆ ไว้ ซึ่งถ้าใครจะนำไปใช้ในลักษณะไหน ก็คงต้องนำไป rewrite อีกที" (เกริกไกร จิระแพทย์, ความเห็นเพิ่มเติมในวันสอบวิทยานิพนธ์, 29 เมษายน 2535)

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารองค์กรและการดำเนินงาน

จากการพิจารณาสภาพข้อเท็จจริงในเรื่องของการบริหารองค์กรและการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยนั้น ผู้วิจัยได้พบสภาพที่อาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินงานได้ ทั้งกรณีของการบริหารองค์กรและสภาพการดำเนินงาน ซึ่งอุปสรรคที่สำคัญที่สุดก็คือลักษณะการดำเนินงานที่เป็นองค์กรของรัฐที่ทำให้สำนักข่าวไทยไม่ได้เล่นบทบาทของการเป็นสำนักข่าวอย่างเต็มที่ โดย เกริกไกร จีระแพทย์ (สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2532) ได้กล่าวถึงอุปสรรคดังกล่าว พร้อมทั้งได้เสริมความเห็นในเรื่องของการทำงานล่วงเวลาของพนักงานของสำนักข่าวไทยด้วย ดังนี้

...ผมเองบอกอยู่เสมอว่า ถ้ามีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นรัฐวิสาหกิจก็จะไปไม่รอด ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้เป็นที่ไปในทางธุรกิจมากขึ้น เพราะถ้าปล่อยให้ เป็นอยู่ในลักษณะนี้ คนทำงานก็จะพอใจแค่เงินเดือนที่มีอยู่ หรือถ้าจะให้ทำงานเพิ่มขึ้นก็จะเรียกร้องขอเงินค่าเวลา และเงินจำนวนนี้ก็ได้อันเป็นรายชั่วโมง เขาก็พอใจกับการทำงานล่วงเวลาเพียงเพื่อฆ่าเวลาให้มันหมดไปเท่านั้นเอง... บางคนค่าล่วงเวลามากกว่าเงินเดือนเสียอีก วันหยุดก็ได้เพิ่มเป็น 2 เท่า มันก็เลยกลายเป็นว่าทุกคนแย่งกันทำงานล่วงเวลา และคนที่จัดให้ทำล่วงเวลานี้ก็จะกลายเป็นคนมีอิทธิพลไปเลย มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ก็เรื่องนี้ด้วยแหละ... ซึ่งถ้าจะให้ดี ต้องเป็นรูปธุรกิจให้รับผิดชอบกันไป แล้วเขาจะไล่เบียดกันเอง อย่างกรณีของ ทีมข่าวเอกชนที่เขาประสบความสำเร็จ ไม่ใช่เพราะเก่งอย่างเดียว แต่รูปแบบมัน เอื้ออำนวยให้เขาแสดง เพราะไม่อย่างนั้นแล้วเขาจะอยู่ไม่ได้...

จากข้อมูลดังกล่าว พอจะกล่าวได้ว่าสภาพการทำงานที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยก็คือ สภาพการทำงานแบบรัฐวิสาหกิจ ที่มีการแข่งขันในองค์กรค่อนข้างน้อย รวมทั้งมีการบงกชหรือข้อจำกัดในการทำงานอยู่มากพอสมควร ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อเนื้อหาข่าวที่ปรากฏอยู่ ซึ่งแหล่งข้อมูลก็ได้ให้

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยด้วยว่า สำนักข่าวไทยนั้นควรเป็นองค์กรที่ดำเนินงานโดยอิสระ ปลอดจากการควบคุมหรือชี้นำจากรัฐบาลหรือนักการเมือง และควรใช้จรรยาบรรณของสื่อมวลชนควบคุมตนเอง ทั้งนี้ก็เพราะภาระหน้าที่ของคนทำข่าวนั้นต้องมีความเป็นกลาง มีอิสระในการเสนอข่าวทั้งลึกและกว้าง ซึ่ง แสงไชย คำภูไทย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) ได้กล่าวว่า

...ปัญหาของเขายู่ที่ระบบการทำงาน เขาไม่ค่อยมีอิสระเท่าไร โดยเฉพาะทางด้าน การวิพากษ์วิจารณ์ จะบอกว่ารัฐบาลชุดนี้ไม่ดีก็ไม่ได้ คุณเขียนไปเขาก็ไม่ลงให้ แต่ถ้าเป็นข่าวประกวดราคา ข่าวอากาศ ลง...จริง ๆ แล้วเขาไม่ค่อยกล้าที่จะพัฒนา เพราะแนวทางการพัฒนามันทำยาก ความจริงนักข่าวของเขามีข้อมูลเยอะ รู้ดี แต่ไม่สามารถเผยแพร่ได้...

และในทำนองเดียวกัน อายุษ ประทีป ณ ถลาง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ก็ได้กล่าวเสริมว่า หากสำนักข่าวไทยจะทำให้ตนเองเป็นองค์กรอิสระ ปลอดจากอิทธิพลนักการเมือง ก็เป็นเจตนาที่น่าจะได้รับการสนับสนุน

นอกจากประเด็นที่ว่าสำนักข่าวไทยควรแยกตัวเองออกมาเป็นองค์กรอิสระ ปลอดจากอิทธิพลใด ๆ แล้ว ข้อเสนอแนะประการต่อมาคือ สำนักข่าวไทยควรมีระบบการบริหารงานที่เป็นธุรกิจ ทำงานแข่งกับสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ และหารายได้เลี้ยงตัวเอง โดยไม่ต้องใช้เงินสนับสนุนจากรัฐบาล รวมทั้งจะต้องมีผู้บริหารที่เข้าใจธุรกิจเชิงขาย ซึ่งต้องควรเอาใจใส่เรื่องการให้บริการให้มากกว่านี้ด้วย ดังความเห็นของ มานิจ สุขสมจิตร (สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2533) ดังนี้

...มันน่าจะปรับปรุงการทำงานให้กระฉับกระฉ่อง ให้เป็นธุรกิจมากขึ้น ผมไม่ทราบว่ามีสมมติฐานอะไร และเป็นสมมติฐานที่ได้เงินมีจำนวนเท่าไร ทุกวันนี้มันมีธุรกิจเอกชนที่เขาทำข่าวออกมาขายเป็นภาษาอังกฤษ ขายให้บริษัทห้างร้านต่าง ๆ

เขาสรุปว่าเศรษฐกิจ การเมือง รายได้เขาดีอยู่ได้สบายเลย เขามีคนทำงานจริง ๆ จัง ๆ คืองานของเขาไม่มีอะไรมาก แค่อเอาเข้ามาแปลเท่านั้นเอง แต่การติดต่อลูกค้าเขาดีมาก การให้บริการดีมาก...เขาน่าจะได้คิดว่าทำสำนักข่าวมันไม่เหมือนรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ ที่มีการผูกขาด แต่นี่มันเป็นธุรกิจที่ต้องแข่งขันกัน เพราะเป็นการขายบริการซึ่งเขาจะไม่ซื้อเราก็ได้ไม่เดือดร้อน ไม่เหมือนการทำโรงงานยาสูบที่เขาบังคับให้ซื้ออยู่แล้ว... เปลี่ยนองค์กรข้างในก่อนเลย และต้องมีผู้บริหารที่เข้าใจการทำงานแบบธุรกิจเชิงขาย รู้จักเอาใจผู้บริโภคในแง่ของการขายบริการ มีการขยายตลาดไปยังบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เพราะเขามีบริการภาคภาษาอังกฤษอยู่ด้วยนี่ ก็ต้องขยายตลาดเอาใจด้านนี้ด้วย...

หรือจากความเห็นของ แสงไชย คำภูไทย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) ที่กล่าวว่า "เขาน่าจะกระโดดออกมาทำเป็นธุรกิจไปเลย มีลิโพวัตันติ กระจิงแดง หรือไค้กเข้ามาโฆษณา ซึ่งก็น่าจะอยู่ได้ และน่าจะดีด้วย"

แม้ว่าผลที่ได้จากการศึกษาในประเด็นของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารองค์กรและการดำเนินงานนั้น แหล่งข้อมูลจะมองว่าสำนักข่าวไทยควรทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะเป็นสำนักข่าวให้เต็มที่ ด้วยการแยกตัวออกมาเป็นองค์กรอิสระ ปลอดจากอิทธิพลใด ๆ ครอบคลุม และควรดำเนินงานในลักษณะของธุรกิจเชิงขายให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ นั่น แต่หากมองในแง่ของการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กร สำนักข่าวไทยก็สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งและนโยบายการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่แล้ว จึงอาจจะยังไม่มีคามจำเป็นในขณะนี้ที่จะเปลี่ยนองค์กรหรือบทบาทของตัวเองออกไปในรูปของธุรกิจดังกล่าว ซึ่งก็ตรงกับความเห็นของ วรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2535) ที่ได้กล่าวว่า "คือวัตถุประสงค์เขาตั้งมาแค่นี้ จัดองค์กรขึ้นมาเพื่อทำงานให้ตรงวัตถุประสงค์ ผมว่าเขาก็พอใจแล้ว แม้ว่าในเชิงธุรกิจเขาจะอยู่ด้วยตัวเองไม่ได้ด้วยเงินเพียงแค่นี้ เขาคงจะพอใจแล้วในระดับนี้"

นอกจากนั้น เพื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริง ก็คงจะไม่ง่ายนักที่สำนักข่าวไทยจะแยกตัวเอง มาเป็นองค์กรอิสระ ซึ่งผู้ให้ความเห็นในส่วนนี้คือ เกริกไกร จีระแพทย์ (สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2532) โดยได้กล่าวว่า

... เหตุผลที่ไม่แยกออกไปก็เพราะ (1) รัฐบาลไม่มีนโยบาย (2) รัฐบาลอาจจะคิดว่ามันเป็นภาระทางการเงิน และ (3) อ.ส.ม.ท.เองก็คิดว่าสำนักข่าวไทยยังมีประโยชน์กับตนเอง คือถ้าแยกไป อ.ส.ม.ท.ก็ต้องสร้างองค์กรข่าวขึ้นมาเอง รวมทั้ง (4) คงมีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้วย... แต่อันที่จริงแล้ว มันมีทางออกนะ ผมเคยเสนอแผนการพัฒนสำนักข่าวไทยไป ซึ่งพูดถึงรูปแบบการดำเนินงานของสำนักข่าวไทยไว้ด้วย คือต้องให้ช่วยตัวเองได้ รัฐต้องให้งบประมาณและเครื่องมือที่จะให้สำนักข่าวไทยหาเงินได้เอง...

จากการศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า แม้ว่าในสายตาของนักหนังสือพิมพ์นั้น สำนักข่าวไทยควรจะดำเนินงานอย่างมีอิสระและเป็นไปในรูปของธุรกิจให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่นี้ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วสำนักข่าวไทยยังเป็นองค์กรของรัฐที่ต้องสนองตอบต่อนโยบายในการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้เมื่อเริ่มก่อตั้งองค์กร ซึ่งก็สามารถทำได้แล้วอย่างสมบูรณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งอาจจะยังมีข้อขัดข้องบางประการที่เป็นอุปสรรคอยู่ จึงอาจจะยังไม่มีคามจำเป็นมากนักในขณะนี้ที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทของตัวเองไปสู่ระบบธุรกิจดังกล่าว

ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาและลักษณะการนำเสนอข่าว

จากลักษณะและการนำเสนอข่าวของสำนักข่าวไทยที่ศึกษาพบและได้แสดงไว้ก่อนหน้านี้ นั้น เป็นการมองจากสภาพจริงที่ปรากฏอยู่ แต่ในเวลาเดียวกัน ความต้องการบริโภคข่าวของผู้บริโภคที่เป็นลูกค้าหลักนั้นอาจจะมีลักษณะที่แตกต่างออกไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ลักษณะข่าวที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคก็คือ ข่าวที่มีแหล่งข่าวในการนำเสนอมากกว่า 1 แหล่งขึ้นไป เป็นลักษณะของข่าว recheck ซึ่งจะทำให้เป็นข่าวที่มีความสมบูรณ์ในระดับสากลด้วย (แสงไชย

เค้าภูไทย, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2534) นอกจากนั้นข่าวที่นำเสนอควรต้องมีลักษณะที่เป็นการเจาะลึก มีความต่อเนื่องด้วย ซึ่ง รังษี มณีโชติ (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2534) ได้กล่าวว่า

...ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนเราก็อยากให้สำนักข่าวไทยให้รายละเอียดและกระแสข่าวที่แตกต่างออกไปจากที่ทำอยู่ธรรมดา ควรจะเจาะลึกลงไปหรือกว้างออกไปในทิศทางที่พวกนักข่าวเขาไม่เข้าไปทำ เรื่องนี้มันขึ้นอยู่กับสำนักข่าวไทย และ board ข่าวของเขาที่จะจัดหาและชี้แนะให้คนนี้ไปทำข่าวด้านนี้ แทนที่จะไปมั่วอยู่กับสายข่าวกับนักข่าว ข่าวที่ออกมามันก็เหมือนกัน แต่ก็ต้องอยู่อย่างนะที่สำนักข่าวไทยสามารถเก็บข้อมูลเบื้องหลังมาใส่ให้รู้บ้าง มันก็เป็นเรื่องแตกต่างจากที่ผู้สื่อข่าวทั่วไปทำ...

นอกจากความละเอียดในการเสนอข่าวแล้ว นักหนังสือพิมพ์ยังได้เสนอแนะถึงประเภทของข่าวที่ต้องการเพิ่มเติมด้วยว่า สำนักข่าวไทยควรเสนอข่าวที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตผู้คน รวมทั้งการนำเสนอผลงานวิจัยใหม่ ๆ ของทางราชการ เพราะจะเป็นจุดขายให้สำนักข่าวไทยด้วย ทั้งนี้จากการเสนอแนะของ สมหมาย ปารีฉัตร (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2533) ดังนี้

...ประเภทของข่าวที่ผมอยากได้เพิ่มเติมจากสำนักข่าวไทย ก็เป็นข่าวที่เกี่ยวกับชีวิตผู้คน เป็น human interest ข่าวที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสังคม ปัญหาสังคม ผมอยากให้เห็นในด้านนี้เพราะมันเป็นอันตราย สำนักข่าวไทยก็มีน้อย ถ้าสามารถเจาะไปได้มากได้ลึก หาให้มันฉีกออกมา ผมว่ามันเป็นทางออกที่ดีหรือเป็นจุดขายให้สำนักข่าวไทยได้ เพราะเขาเล่นข่าวการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวทั่ว ๆ ไป สู้หนังสือพิมพ์ไม่ได้ ในสายตาของพวกหนังสือพิมพ์เขามองกันอย่างนั้น...

ในส่วนของการเสนอแนะในด้านเนื้อหาและลักษณะการนำเสนอข่าวนี้ ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้บริโภคว่าได้ยกความต้องการของตนเองเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อจะบอกกล่าวให้สำนักข่าวไทยได้

ทราบความต้องการของลูกค้าโดยตรง และพบว่าสิ่งที่ลูกค้าต้องการก็คือ ลักษณะของข่าวที่มี ข้อมูลและรายละเอียดในแง่ของการเจาะลึก นอกจากนี้ข่าวชิ้นใดชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจควรมีแหล่ง ข่าวมากกว่า 1 แหล่งและเป็นข่าวที่มีลักษณะ recheck ด้วย

ทั้งหมดนี้เป็นความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อคุณภาพข่าวของสำนักข่าวไทย ซึ่งเป็นการมองถึงทิศทางการเสนอข่าว ความน่าเชื่อถือของข่าว นโยบายในการดำเนินงาน การบริหารองค์กร ความมีอิสระในการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้จะมีผลโดยตรงต่อ เนื้อหาข่าวที่น่าสนใจออกมา ซึ่งพบว่าคุณภาพข่าวของสำนักข่าวไทยนั้นอาจจะยังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าใดนักสำหรับการบริโภคข่าวของตน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดหรือนโยบายต่าง ๆ ที่ สำนักข่าวไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามในการดำเนินงานของตน เพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กร และในส่วนของความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการให้บริการข่าวของ สำนักข่าวไทยนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทถัดไป